

Nr 99.

Av herrar **Lindblad** och **Asplund**, *angående bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen.*

I skrivelse till Konungen den 29 maj 1926 anmälde riksdagen, att riksdagen i anledning av proposition nr 195 angående statens övertagande av vissa fordringar hos svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen m. m.

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att vidtaga nödiga åtgärder för avvecklande på lämpligaste sätt av statens engagemang i bolaget,

dels ock för detta ändamål anvisat visst anslag.

Vi tillåta oss erinra därom, att riksdagens båda kamrar vid frågans behandling stannade vid olika beslut, och det slutliga avgörandet fattades genom gemensam votering, varvid riksdagens beslut blev i överensstämmelse med en i statsutskottet reservationsvis framförd mening.

Även om vi i allmänhet anse, att ett av riksdagen fattat beslut icke utan synnerligen vägande skäl bör ändras, kunna vi icke underlåta att i förevarande fråga yrka på att ärendet underkastas förnyad prövning, då, sedan riksdagen senast hade att taga ställning till frågan om bevarandet åt Sverige av de svenskar tillhöriga stenkolstillgångarne på Spetsbergen, omständigheter framkommit, som ytterligare styrka den av statsutskottets majoritet vid 1926 års riksdag hävdade åsikten.

Sålunda har den engelska kolstrejken under förlidet år visat, att även utan krigiska förvecklingar sådana situationer kunna inträda på den europeiska kolmarknaden, att landets behöriga förseende med importerat kolbränsle kan äventyras. Vid den nu tilländalupna strejken blevo förhållandena visserligen icke så elakartade, att landets näringsliv sattes i allvarligare fara, men röster höjdes dock för statligt ingripande. Skulle strejken hava varat längre eller spritt sig till andra kolexporterande länder, kunde läget lätt hava blivit bekymmersamt. Vid sådana tillfällen kunna stenkolstillgångar på Spetsbergen i svensk ägo vara av mycket stor betydelse. Att Norge under de av kolstrejken försvårade importförhållandena haft stor nytta av sina kolgruvor på Spetsbergen torde vara höjt över varje tvivel.

För de s. k. direkta järnframställningsmetoderna spelar tillgången på fossilt bränsle en betydande roll och med de framsteg, dessa metoder gjort under sistlidne år, kan tillgången på spetsbergskol bliva av betydelse för tillgodogörande i en något mera förädlad form av järnmalmsfyndigheterna i norra Sverige, dit fraktförhållandena från Spetsbergen äro betydligt gynnsammare än till övriga

delar av landet. Inom tio år har riksdagen att taga ställning till frågan om statens inlösen av stamaktierna i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag. I samband därmed kan det visa sig vara värdefullt att äga tillgång till spetsbergskolen. Enligt vad i ovannämnda proposition (sid. 42) angives, skulle även, om det under denna tid skulle befinnas lämpligt att låta arbetet ligga nere, de erforderliga årliga kostnaderna kunna begränsas till relativt blygsamma belopp.

Den omständighet, som vi emellertid anse böra tillmätas den största betydelsen i denna fråga, är de stora framsteg i avseende på lösningen av problemet att framställa flytande bränslen, såsom bensin o. dyl., av stenkol. Det uppgives, att redan tvänne stora fabriker för sådant ändamål äro under uppförande i Tyskland, och att frågan även på annat håll, till och med hos världens största bensinproducent, Nordamerikas förenta stater, tillmätas stor betydelse, framgår av det faktum, att det högt ansedda Carnegie Institut of Technology sistlidne år den 15—19 november anordnade en konferens i Pittsburgh, vilken, enligt Ingenjörsvetenskapsakademiens yttrande rörande efterkommande av inbjudan att sända en svensk representant till konferensen, syntes avse att åstadkomma en sammanfattning av vad som hittills utträttats i laboratorier och experimentanläggningar i de olika länderna med avseende på i främsta rummet det högeligen aktuella problemet att ur kolbränsle utdraga brännoljor. Vi leva i en tid, då tillgång till flytande bränsle av olika slag gott kan sägas vara en livsbe- tingelse för såväl samfärdsel som industri. Då den tekniska sidan av saken torde vara tillräckligt utarbetad för att möjligheten av oljornas framställning på antytt sätt skall vara säkerställd, även om fabriksdrift i tillräcklig omfattning för bedömande av de hittills tillämpade förfaringssättens ekonomiska tillgodogörande måhända ännu icke hunnit utföras, synes oss tillbörlig försiktighet bjuda att i svensk ägo behålla stenkolstillgångarne på Spetsbergen, av vilka vi med dessa nya metoder kunna påräkna att få vårt behov av brännoljor fyllt under lång tid.

Vi hava förvissat oss om, att likvidationen icke fortskridit så långt, att något avtal om försäljning av det Sveagruvan omfattande Braganzadistriktet ännu träffats och att alltså möjlighet ännu föreligger att åt Sverige bevara denna tillgång.

De av oss anförda nya eller förändrade förhållanden, som synas oss tala för, att ett nytt övervägande av frågan är påkallat, torde måhända böra närmare utvecklas av på området sakkunniga personer eller institutioner, varjämte förhandlingar med andra bolagets fordringsägare än staten angående villkoren för övertagandet av bolagets egendom torde erfordras, därest sådant vid den vidare prövningen befinnes böra ifrågakomma.

Under återopande av ovanstående hemställa vi,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyat, skyndsamt övervägande av frågan om bevarande av

ifrågavarande stenkolsfyndigheter å Spetsbergen i svensk ägo, ävensom att, därest skäligen villkor för övertagande av fyndigheterna fortfarande kunna erhållas, redan för innevarande års riksdag framlägga förslag i ärendet.

Stockholm den 20 januari 1927.

A. C. Lindblad.

C. I. Asplund.
